

KLAGANDE

[REDACTED]

MOTPART

Omsorgsstyrelsen i Avesta kommun
Box 23
774 21 Avesta

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Faluns dom den 16 maj 2016 i mål nr 2833-15,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN

██████████ yrkar att hon ska beviljas personlig assistans i enlighet med ansökan.

Omsorgsstyrelsen i Avesta kommun anser att överklagandet ska avslås.

VAD PARTERNA ANFÖR I KAMMARRÄTTEN

██████████ anför bl.a. följande. Hennes sammantagna funktionsnedsättningar gör att hon oftare än andra blir uttröttad och detta påverkar hennes behov av assistans. I den medicinska utredningen framgår och beskrivs vad hennes funktionsnedsättningar får för konsekvenser i vardagen och varför hon har behov av stöd i kommunikation i förhållande till sin föräldraroll. Det är inte omvårdnaden av hennes dotter hon yrkar tid för utan hennes behov av att kommunicera med och ha tillsyn över barnet. Hon har samma skyldigheter enligt föräldrabalken som andra föräldrar. Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS bör därför kunna användas som instrument för en förälder som vill kunna ta sitt föräldraansvar. Förutsättningen för en god kommunikation är ett gemensamt språk men avsaknad av sådant eller hinder i en sådan färdighet försenar barnets utveckling och kan bidra till en otrygg relation. Behov av kommunikation uppstår även med alla de kontakter som ett föräldraskap medför, såsom förskolepersonal och vårdkontakter.

Det finns ingen anledning att ifrågasätta riktigheten i de lämnade uppgifterna och hon föredrar att hon själv, eller i förekommande fall, någon som företräder henne, äger hennes ärende. Hon vill ha kontroll över sitt eget ärende och vill veta vad som sägs och görs, istället för att en myndighetsperson ska göra saker utan hennes vetskap. Om kommunen hade velat ha kompletterande uppgifter hade de kunnat vända sig till henne och

be henne om dessa. Hon har inte känt sig bekväm med hembesök och bett om att få ett utredningssamtal på en neutral plats men nekades detta.

Vad gäller inlämnade intyg och hur dessa genomförts så måste det rimligen vara skillnad på ADL-bedömningar för personer med rörlighetsnedsättningar och personer med syn- eller hörselnedsättningar. Bedömningen kan inte per automatik vara mindre värd om den inte innehåller observation, utan avgörande måste istället vara om den är individuellt anpassad efter det som ska bedömas. En intervju bör likställas med observation när det gäller hörselnedsättningar då det är under ett samtal med en arbetsterapeut eller audionom som kan observeras hur kommunikation sker och vad en hörselnedsatt person hör eller uppfattar.

Att hon använder sin mobiltelefon för kommunikation är inget bevis för att hon klarar sig självständigt. Hon behöver hjälp med att läsa telefonnummer, använda dator, skriva, läsa och i övrigt få samtal tolkade så hon förstår och hon får det hon vill ha sagt tolkat.

Till stöd för sin talan har [REDACTED] bl.a. ingett följande handlingar och intyg utfärdade år 2016

- Intyg utfärdat av ögonläkaren [REDACTED] vid ögonmottagningen vid Falu lasarett, daterat den 25 augusti 2016.
- ADL-utredning gjord av audionom [REDACTED] och legitimerade arbetsterapeuten [REDACTED] daterad den 5 september 2016.
- Intyg utfärdat av hörselvårdsöverläkare [REDACTED] vid öron- näsa- och halsmottagningen vid Falu lasarett, daterat den 20 september 2016.

Omsorgsstyrelsen anför bl.a. följande. De intyg som [REDACTED] åberopade vid ansökningstillfället har varit med vid tidigare inlämnade ansökningar och beslut om personlig assistans. Hon har inte lämnat samtycke till att handläggare inhämtar kompletterande uppgifter från

sjukvård eller andra myndigheter under utredningstiden eller under beslutets giltighetstid. Vid omprövning och beslut om personlig assistans har handläggare inte beretts tillträde till [REDACTED] bostad.

[REDACTED] har redogjort för ett antal sjukdomar och symtom men har inte lämnat in något läkarintyg som styrker detta. Inlämnade intyg är utfärdade av specialister inom hörsel och syn och diagnostiserar [REDACTED] [REDACTED] hörsel- och synnedsättning.

Av utredningen framgår att [REDACTED] sammanbor med barnets far och det finns ett delat föräldraansvar. Sambon utför större delen av den beviljade assistansen som utförs på kvällstid och helger. De intyg rörande kommunikation som [REDACTED] hänvisat till är utfärdade år 2013. Dessa har beaktats vid tidigare ansökningar av personlig assistans. Inget ansvar läggs på barnet när det gäller kommunikation mellan barn och förälder. Intygen avseende [REDACTED] syn- och hörselförmågor är utfärdade i augusti och september 2016 och beskriver förmågorna vid undersökningstillfället och inte vid tidpunkten för utredningen. Att ha svårigheter att utföra aktiviteter är inte detsamma som att det föreligger behov av personlig assistans. Vidare bygger ADL-bedömningen på intervjuer med [REDACTED] och beskriver hennes uppfattning om sina förmågor. Vid en ansökan om personlig assistans efterfrågar såväl kommun som Försäkringskassan ett observations-ADL. Syftet med ett observations-ADL är att bedöma personens förmågor och behov av hjälp. En ADL-bedömning som genomförs genom intervju bedöms vara av mindre värde.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m. framgår av förvaltningsrättens dom.

Beslutet avser personlig assistans enligt LSS längst till och med den 31 juli 2016. Även om tidsperioden för beslutet har passerat har [REDACTED] ett

befogat intresse av att få saken prövad eftersom hon under vissa förutsättningar kan ha rätt till ekonomiskt stöd för utförd assistans.

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] har ett behov av hjälp med ett flertal av de grundläggande behoven och därför är beviljad personlig assistans. Det kammarrätten ska ta ställning till är om den beviljade omfattningen av assistansen är tillräcklig för att tillförsäkra henne goda levnadsvillkor.

[REDACTED] har i aktuell ansökan avseende personlig assistans hänvisat till tidigare ansökan om personlig assistans. Det medicinska underlag som omsorgsstyrelsen haft att ta ställning till gavs till stora delar in redan år 2013. [REDACTED] har i kammarrätten ingett intyg från 2016 bl.a. avseende hennes hörsel- och synnedsättning. Vidare har en ADL-utredning getts in som bygger på intervjuer med [REDACTED]. Någon observation i [REDACTED] hemmiljö har inte gjorts då hon inte samtycker till hembesök.

Det är utrett att [REDACTED] har en progredierande sjukdom. Av de intyg som är utfärdade år 2016 framgår att [REDACTED] hörsel- och synförmåga försämrats något men inte på vilket sätt detta skulle leda till ett ökat assistansbehov. Som ovan redovisats har [REDACTED] inte medverkat till att hembesök kunna genomföras för att utreda hennes hjälpbehov. Då den hjälp hon uppger sig behöva i stor utsträckning är i hemmet framstår det som angeläget att hjälpbehovet utreds och bedöms i hemmiljön för att kunna utformas på bästa sätt. Den ingivna ADL-utredningen grundar sig på [REDACTED] redogörelse för sitt ökade hjälpbehov och kan inte ersätta en sedvanlig utredning som genomförts i hemmiljö. Kammarrätten finner inte att den i målet förebringade utredningen ger stöd för att [REDACTED] hjälpbehov är mer omfattande än vad omsorgsstyrelsen funnit i det överklagade beslutet.

Sammantaget finner kammarrätten således att [REDACTED] får anses tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom den beviljade assistansen. Hennes överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Mats Törnered
kammarrättslagman
ordförande

Anders Lind
kammarrättsråd
referent

Åsa Ärlebrant
kammarrättsråd

Anna Renvall
föredragande jurist

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I FALUN
Björn Bengtsson

DOM
2016-05-16
Meddelad i
Falun

Mål nr
2833-15

KLAGANDE

[REDACTED]

Ombud: Anna Palmborg
c/o STIL
Storforsplan 36, 10 tr
123 47 Farsta

MOTPART

Omsorgsstyrelsen i Avesta kommun
Box 23
774 21 Avesta

ÖVERKLAGAT BESLUT

Omsorgsstyrelsen i Avesta kommuns beslut 2015-06-15

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Dok.Id 164558

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 45 S-791 21 Falun	Kullen 4	023-383 00 00 E-post: forvaltningsrattenifalun@dom.se www.forvaltningsrattenifalun.domstol.se	023-383 00 80	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:00

BAKGRUND

██████████ har tidigare beviljats personlig assistans, enligt LSS, för de hjälpbehov hon har i sin vardag. Efter en dom i Förvaltningsrätten i Falun (mål 3525-13) beviljades hon för perioden den 1 augusti 2013 – 31 juli 2015 personlig assistans i omfattningen 47 timmar och 15 minuter per vecka. Ansökan avsåg 78 timmar per vecka.

Det överklagade beslutet

██████████ har ansökt om fortsatt och utökat behov av personlig assistans, i omfattningen 78 timmar per vecka. I ansökan hänvisar hon till den föregående ansökan och medicinska underlag. Omsorgsstyrelsen i Avesta kommun (styrelsen) har i beslut den 15 juni 2015 fastställt att ██████████ har rätt till personlig assistans med 47 timmar och 15 minuter per vecka för perioden den 1 augusti 2015 – 31 juli 2016.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att hon ska beviljas personlig assistans i den sökta omfattningen och till stöd för talan hänvisar hon till ett antal kammarrättsavgöranden, av vilka det bl.a. framgår att dövblindhet i sig ger rätt till assistans utifrån det grundläggande behovet kommunikation. I något fall har hjälpbehov för kommunikation ensamt beräknats till över 20 timmar per vecka. Därutöver anför hon i huvudsak följande. Assistansbehovet har ökat sedan den senaste ansökan och hennes funktionsnedsättningar och sjukdomar styrks av intyg från vårdgivare. Det är ostridigt att besvären och behoven av assistans ökar med tiden. Hon har en komplex sammansättning av funktionsnedsättningar, med dövblindhet, rörelsehinder samt smärt-, yrsel- och balansproblematik. När det gäller kommunikationsbehovet har styrelsen beräknat tiden på ett osedvanligt restriktivt sätt. Detsamma gäller för den sammantagna beräkningen av hennes hjälpbehov. Styrelsen har vidare anförts att flera instanser bedömt att hon får hjälpbehoven tillgodosedda genom beviljade 47 timmar och 15 minuter per vecka. Det bör påtalas att det bara är en instans (Förvaltningsrätten i Falun) som bedömt så.

Styrelsen anser att [REDACTED] överklagande ska avslås och anför i huvudsak följande till stöd för inställningen. I flera instanser har bedömts att [REDACTED] får sina faktiska behov tillgodosedda genom beviljade 47 timmar och 15 minuter per vecka med personlig assistans. Sedan förvaltningsrätten senast meddelade dom har hon inte hänvisat till några nya intyg från vårdgivare. Av den befintliga dokumentationen framgår att [REDACTED] företrädesvis behöver kommunikationshjälp i situationer där det är fler än två personer eller där det föreligger hög ljudnivå eller många ljud. Det innebär att hon klarar en stor del av sin kommunikation på egen hand. Bedömningen kvarstår därför att behovet av personlig assistans för kommunikation uppgår till i genomsnitt 14 timmar per vecka, vilket förvaltningsrätten fastställt i den tidigare domen. En sammanvägd bedömning har gjorts av upptagna hjälpbehov och medicinska underlag i målet. Att ha svårigheter att utföra aktiviteter är i lagens mening inte detsamma som att det föreligger behov av personlig assistans. Nya uppgifter har inte framkommit i målet som föranleder annan bedömning.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Enligt 7 § LSS har personer som anges i 1 § rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1 – 9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Enligt 9 § 2 LSS är en av insatserna biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken. Av 9 a § LSS framgår att med personlig assistans enligt 9 § 2 avses ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assi-

stans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Av lagens förarbeten (prop. 1992/93:159 s. 66 – 67) och rättspraxis (HFD 2011 ref. 36) framgår att insatser enligt LSS i princip endast är avsedda att tillgodose sådana behov som kan hänföras till den funktionshindrades egen person. Under den allra första tiden i ett barns liv har det dock ansetts naturligt att en funktionshindrad förälder som har personlig assistans även får hjälp av assistenten med den omvårdnad av barnet som han eller hon inte kan ge själv (jfr även förvaltningsrättens dom den 25 maj 2012 i mål nr 6798-10 och 1110-12).

Utredningen

Av Förvaltningsrätten i Faluns dom den 19 augusti 2014 (mål 3525-13) framgår att [REDACTED] vid tidpunkten bedömdes ha hjälpbehov i samband med personlig hygien i omfattningen 3 timmar och 30 minuter per vecka, på- och avklädning 1 timme och 45 minuter per vecka, måltider 7 timmar per vecka, kommunikation 14 timmar per vecka (inklusive tid för ledsagning då hon umgås med dottern) och träning, förflyttningar, fritidsaktiviteter och hjälpmedel m.m. 21 timmar per vecka.

I intyg utfärdat den 3 augusti 2011 av [REDACTED] professor i audiologi och medicinsk handikappvetenskap vid Örebro Universitet samt överläkare vid Audiologiska kliniken Universitetssjukhuset i Örebro, anges bl.a. följande. [REDACTED] har en för Ushers syndrom typ 2 mycket allvarlig bild. Hon har en mycket snabbt progredierande svår hörselnedsättning, vilken idag medför att hon inte ens kan kommunicera med endast en person utan svårighet. Hon behöver taktil, dövblind teckenkommunikation till stöd. Hon har ingen som helst möjlighet att följa konversation med mer än en person under optimala förhållanden. Hon har också en mycket svår synprogression där synskärpan är nere på 0,1 och mycket lite perifert seende. Normalt har personer med Ushers syndrom ett ganska gott centralt seende. Detta är inte

fallet hos [REDACTED] och hon har ingen möjlighet att utan mycket stora besvär läsa text och har således också mycket svåra problem att använda sig av talad kommunikation som substitut. Funktionellt innebär detta att syn- och hörselproblemen potentiellt varandra. Här följer några exempel på svårigheter som [REDACTED] och andra personer med dövblindhet har, generellt och specifikt. Generellt finns mycket stora problem att förflytta sig utomhus i icke kända miljöer men också i kända miljöer. Mycket stora svårigheter att handla även i kända miljöer, då t.ex. etiketter etc. inte går att läsa. I [REDACTED] fall finns följande konkreta svårigheter. Hon har en dotter som kräver tillsyn. Tillsyn kräver att man kan se och höra var barnet finns. Detta är helt omöjligt om inte barnet är precis framför henne. Att sköta ett barn när man är dövblind är mycket svårt, det vill säga laga mat, bada, plocka upp saker från golvet etc. Det är också mycket svårt att städa och sköta allmänna hushållsarbeten. Personer med dövblindhet har mycket svårt att laga mat då de varken kan höra eller se hur det t.ex. fräser i stekpannan. Dövblindhet innebär också att syn- och hörselrester får jobba kontinuerligt, vilket kräver stor ansträngning av hjärnan, som leder till trötthet. Detta kräver också stor kognitiv kompetens, vilket [REDACTED] har, men det sliter detta hårt på kroppen.

Den legitimerade psykologen [REDACTED] Pedagogiska hörselvården, Falun, har i intyg den 29 oktober 2013 anfört bl.a. följande. Svårigheterna som dövblindhet medför handlar främst om att kommunicera med andra, få tillgång till och ta del av information, samt att kunna orientera sig. [REDACTED] har fått sin diagnos i vuxen ålder, vilket innebär att hon har förmåga att tala men svårt att ta emot vad andra säger. Det krävs absolut full koncentration av henne om hon ska uppfatta vad som sägs och om hon ska kunna ta sig fram i olika situationer. Detta får till följd att hon spänner sig och blir utmatad, både fysiskt och psykiskt. Personer med dövblindhet upplever ofta en osäkerhet om det de hört eller sett verkligen är det de skulle ha sett och hört. I [REDACTED] Nords fall får oförmågan att säkerställa informationen psykologiska och sociala konsekvenser såsom stress, panikångest eller nedstämdhet beroende på situation. Här får det taktila sinnet stor betydelse och måste

träda in och kompensera för syn- och hörselskadan på olika sätt. Får hon nära stöttning taktilt eller auditivt så kan möjligheten att uppfatta en situation förbättras. Det är psykologiskt viktigt att vara delaktig i sitt barns utveckling och att få möjlighet till en god anknytning till barnet. Det är många situationer när de är nära varandra och [REDACTED] har möjlighet att höra vad dottern säger, men oavsett om dottern är nära eller inte kan det vara svårt att uppfatta och tolka kommunikationen. Om [REDACTED] frågar om flera gånger böjer dottern ner huvudet och/eller vrider bort huvudet och då blir hon också tystare i sin kommunikation. Det blir bara ett mummel. Det blir en ond cirkel där ingen av dem kan förstå. Ett barn är dessutom rörligt, vilket ytterligare komplicerar interaktionen. Om [REDACTED] exempelvis ropar till sin dotter och dottern bara nickar eller ruskar på huvudet eller gör miner, därför att hon är helt inne i sin lek, behöver [REDACTED] någon som gör henne uppmärksam på dotterns svar. Interaktionen blir annars störd. Om dottern pekar på något och samtidigt säger något kan det ta en lång stund innan [REDACTED] har fått ihop en tanke och vad det kan vara och hon kan behöva ställa många frågor till dottern innan hon kan bekräfta dottern och båda är överens. Om dottern exempelvis håller upp en teckning tar det tid för henne innan hon kan göra en beskrivning av sin bild så att mamma får en vink om vad det kan vara. Det blir en besvikelse för dottern som gör sina försök att få mamma att se hennes bilder. En person som både taktilt och auditivt kan stötta [REDACTED] genom att läsa av både situationer och dottern gör att hon kan slappna av lite mer. Det finns möjlighet att skapa en god relation, men det är mycket viktigt att de får umgås mer tid med varandra med stöd av assistent. Detta är en livsnödvändig anknytningsprocess som dottern behöver ha med sin mamma och det är nu det måste få ta tid. Känner [REDACTED] sig trygg gör dottern det också.

Förvaltningsrättens bedömning

[REDACTED] är sambo och paret har en dotter som vid tiden för styrelsens beslut var drygt fyra år gammal. I likhet med förvaltningsrättens tidigare ställningstagande bedöms att det inte framkommit några skäl för att omvårdnaden av dottern ska ingå i beräkningen av [REDACTED] behov av

personlig assistans. Förvaltningsrätten ska således endast beakta [REDACTED] eget behov av stöd och hjälp i den dagliga livsföringen. Förvaltningsrätten har vidare att ta hänsyn till att hennes behov av stöd i större eller mindre omfattning kan anses vara tillgodosett genom vad som normalt faller under makars och sambors ansvar för varandra (prop. 1995/96:146, s. 20).

I målet är ostridigt att [REDACTED] har ett varaktigt funktionshinder som kontinuerligt medför att hon har behov av praktisk hjälp av annan person. Hon använder hjälpmedel, som t.ex. ledarhund och hör- och synhjälpmedel. Det är inte ifrågasatt att hennes sjukdom är progredierande, dvs. att den försämras med tiden.

Efter genomgång av medicinska underlag, som i samtliga fall tidsmässigt utfärdats i anslutning till den föregående prövningen, gör förvaltningsrätten bedömningen att [REDACTED] med beviljade 47 timmar och 15 minuter per vecka (i vilket tid för kommunikation ingår med i genomsnitt två timmar per dag) med personlig assistans tillförsäkras goda levnadsvillkor. I likhet med styrelsen bedömer förvaltningsrätten att det inte framkommit medicinska uppgifter eller annat som på ett väl dokumenterat och tydligt sätt visar att hennes ostridigt progredierande sjukdom försämrats i sådan omfattning att hon numera också har ett markant och tidsmässigt ökat behov av hjälp av annan person. Det överklagade beslutet ska därför stå fast.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C)

Anders Lidman
rådman

I avgörandet har även nämndemännen Christina Brunell, Gun Drugge och Christina Wall deltagit.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.